

УДК 338.4
JEL: F19; F20; L65
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-1-18-24>

МІСЦЕ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА СВІТОВОМУ ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ РИНКУ

©2023 ШУБА М. В., ГОНЧАРЕНКО К. О.

УДК 338.4
JEL: F19; F20; L65

Шуба М. В., Гончаренко К. О. Місце країн Європейського Союзу на світовому фармацевтичному ринку

Метою статті є визначення сучасного стану, особливостей і перспектив розвитку країн Європейського Союзу на світовому фармацевтичному ринку. У статті наведено основні показники фармацевтичного сектора ЄС у 2000–2021 рр. Визначено, що фармацевтична промисловість залишається ключовим фактором розвитку економіки багатьох європейських країн і є однією з найбільш наукомістких галузей економіки. Встановлено, що у 2021 р. у виробництві фармацевтичної продукції серед країн – членів ЄС лідерами були Італія, Німеччина, Франція та Бельгія. Наведено показники частки країн – провідних експортерів та імпортерів у міжнародній торгівлі фармацевтичною продукцією у 2021 р. Країни ЄС займають провідні позиції в міжнародній торгівлі фармацевтичною продукцією. На світовому ринку провідним експортером фармацевтичної продукції останніми роками є Німеччина. Розглянуто показники зовнішньої торгівлі фармацевтичною продукцією ЄС з 2002 р. по 2021 р. З'ясовано, що частка торгівлі фармацевтичною продукцією в загальній зовнішній торгівлі ЄС поступово зростає. У 2021 р. основним торговельним партнером ЄС щодо фармацевтичної продукції були США та Швейцарія. Для вимірювання виявлених порівняльних переваг країн ЄС у фармацевтичному секторі у статті розраховано індекс виявлених порівняльних переваг. Результат свідчить про те, що експортний потенціал фармацевтичної галузі 16 країн ЄС є реалізованим, а 11 країн до цього часу не мають виявленої порівняльної переваги. Встановлено, що пандемія COVID-19 має неоднозначний вплив на фармацевтичний ринок ЄС. З одного боку, COVID-19 можна розглядати як велику можливість для фармацевтичної промисловості ЄС, з іншого – пандемія створила значні ризики для фармацевтичного сектора. Визначено, що перспективи участі країн ЄС на світовому фармацевтичному ринку та пріоритетні вектори розвитку європейського фармацевтичного сектора залежать, передусім, від законодавства та від демографічних змін.

Ключові слова: світовий фармацевтичний ринок, Європейський Союз, фармацевтичний сектор, фармацевтична продукція.

Рис.: 8. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 14.

Шуба Марина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: marinashuba@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2581-6914>

Гончаренко Кирило Олександрович – студент, кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: honcharenko.kyrylo@gmail.com

UDC 338.4
JEL: F19; F20; L65

Shuba M. V., Honcharenko K. O. The Place of the European Union Countries in the Global Pharmaceutical Market

The purpose of the article is to determine the current state, features and prospects of development of the European Union countries in the global pharmaceutical market. The article presents the main indicators of the EU pharmaceutical sector in 2000-2021. It is determined that the pharmaceutical industry remains a key factor in the development of the economy of many European countries and is one of the most knowledge-intensive sectors of the economy. It is found that in 2021 in the production of pharmaceutical products among the EU Member States, the leaders were Italy, Germany, France and Belgium. Indicators of the share of leading exporters and importers in international trade in pharmaceutical products in 2021 are presented. The EU countries occupy leading positions in international trade in pharmaceutical products. In the global market, the leading exporter of pharmaceutical products in recent years is Germany. The indicators of foreign trade in pharmaceutical products of the EU from 2002 to 2021 are considered. It is found that the share of trade in pharmaceutical products in the EU's total foreign trade is gradually growing. In 2021, the EU's main trading partner for pharmaceutical products was the USA and Switzerland. To measure the identified comparative advantages of EU countries in the pharmaceutical sector, the article calculates an index of identified comparative advantages. The result shows that the export potential of the pharmaceutical industry in 16 EU countries is realized, and 11 countries still do not have a comparative advantage. It is determined that the COVID-19 pandemic has an ambiguous impact on the EU pharmaceutical market. On the one hand, COVID-19 can be seen as a great opportunity for the EU pharmaceutical industry, on the other hand, the pandemic has created significant risks for the pharmaceutical sector. It is defined that the prospects for the participation of the EU countries in the global pharmaceutical market and the priority vectors of development of the European pharmaceutical sector depend, first of all, on legislation and on demographic changes.

Keywords: global pharmaceutical market, European Union, pharmaceutical sector, pharmaceutical products.

Fig.: 8. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 14.

Shuba Maryna V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economic Relations named after Artur Golikov, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: marinashuba@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2581-6914>

Honcharenko Kyrylo O. – Student, Department of International Economic Relations named after Artur Golikov, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: honcharenko.kyrylo@gmail.com

Для багатьох розвинених країн світу розвиток фармацевтичної галузі є стратегічним пріоритетом. Фармацевтична галузь відіграє важливу роль у розвитку економіки, з її допомогою забезпечується здоров'я та добробут населення та, відповідно, наявність працездатних трудових ресурсів держави. Одним із провідних світових ринків є фармацевтичний ринок ЄС. Дослідження сучасного стану, особливостей і перспектив розвитку країн ЄС на світовому фармацевтичному ринку є актуальним з огляду на європейський вибір України.

Дослідженню місця країн ЄС на світовому фармацевтичному ринку присвячено праці як вітчизняних, так і закордонних науковців. Так, порівняльну характеристику фармацевтичних ринків країн ЄС і США наведено в роботі О. Доровського та І. Ярошенка [1]. Г. Андрощук [2] і Р. Деніелл (*R. Daniell*) [3] досліджують значення розробки фармацевтичної стратегії ЄС та її вплив на розвиток європейської фармацевтичної галузі. О. Саліхова та Д. Гончаренко [4] присвятили своє дослідження викликам пандемії COVID-19 для фармацевтичного виробництва в ЄС. Водночас, особливостям і перспективам розвитку країн ЄС на світовому фармацевтичному ринку приділено недостатньо уваги.

Метою статті є визначення сучасного стану, особливостей і перспектив розвитку країн ЄС на світовому фармацевтичному ринку.

Для світового фармацевтичного ринку європейський сегмент – це партнерство та нові можливості проведення політики з удосконалення світової фармацевтичної галузі [1]. Фармацевтична промисловість залишається ключовим фактором розвитку економіки багатьох європейських країн і є однією з найбільш наукомістких галузей економіки, яка пов'язана з високотехнологічними виробничими процесами [5].

Для європейської економіки фармацевтична галузь є ключовим активом, також вона сприяє прогресу

медичини шляхом досліджень, розробок і впровадження нових ліків, які поліпшують здоров'я та якість життя пацієнтів у всьому світі. У табл. 1 наведено основні показники фармацевтичного сектора ЄС.

Фармацевтична промисловість, що базується на НДДКР, може відіграти вирішальну роль у відновленні зростання Європи та забезпеченні майбутньої конкурентоспроможності в глобальній економіці. Відповідно до Європейського інноваційного табло (EU Industrial R&D Investment Scoreboard) за 2021 р., галузь охорони здоров'я інвестувала близько 188,7 млрд євро в НДДКР у 2020 р., що становить 20,8% загальних витрат бізнесу на дослідження та розробки в усьому світі. У рейтингу проаналізовано 2 500 компаній, які інвестували найбільші суми в НДДКР у всьому світі у 2020 р. Серед фармацевтичних компаній ЄС найвищу позицію в рейтингу займають німецька BAYER та французька SANOFI – 16 та 24 місце відповідно [7].

У 2021 р. у виробництві фармацевтичної продукції серед країн – членів ЄС лідерами були Італія, Німеччина, Франція та Бельгія. Італія та Німеччина конкурують за лідерство у виробництві щороку. Італія є одним із провідних виробників фармацевтичної продукції в Європі. У 2020 р. сектор досяг вартості виробництва понад 34 млрд євро, після постійного зростання протягом останнього десятиліття. Станом на 2020 р. у компаніях, що працюють у фармацевтичному секторі, загалом працювало близько 67 тис. працівників, більшість з яких є високоосвіченими та кваліфікованими. Чистий дохід цих компаній у 2020 р. склав майже 30 млрд євро, включно з доходами косметичної промисловості, та зробив внесок в економіку країни з доданою вартістю близько 9,9 млрд євро [8].

Лідером фармацевтичного ринку Європи із загальним доходом понад 42,5 млрд євро у 2020 р. стала Німеччина (рис. 1).

Таблиця 1

Основні показники фармацевтичного сектора ЄС

Показник	Рік			
	2000	2010	2020	2021 (за попередніми підрахунками)
Виробництво, млн євро	127 504	199 730	286 697	300 000
Експорт, млн євро	90 935	276 357	509 828	565 000
Імпорт, млн євро	68 841	204 824	347 124	390 000
Торговельний баланс, млн євро	22 094	71 533	162 704	175 000
Витрати на НДДКР, млн євро	17 849	27 920	39 656	41 500
Зайнятість, осіб	556 506	701 059	835 590	840 000
Загальна вартість фармацевтичного ринку, млн євро	89 449	153 685	236 090	255 000

Джерело: складено за [6].

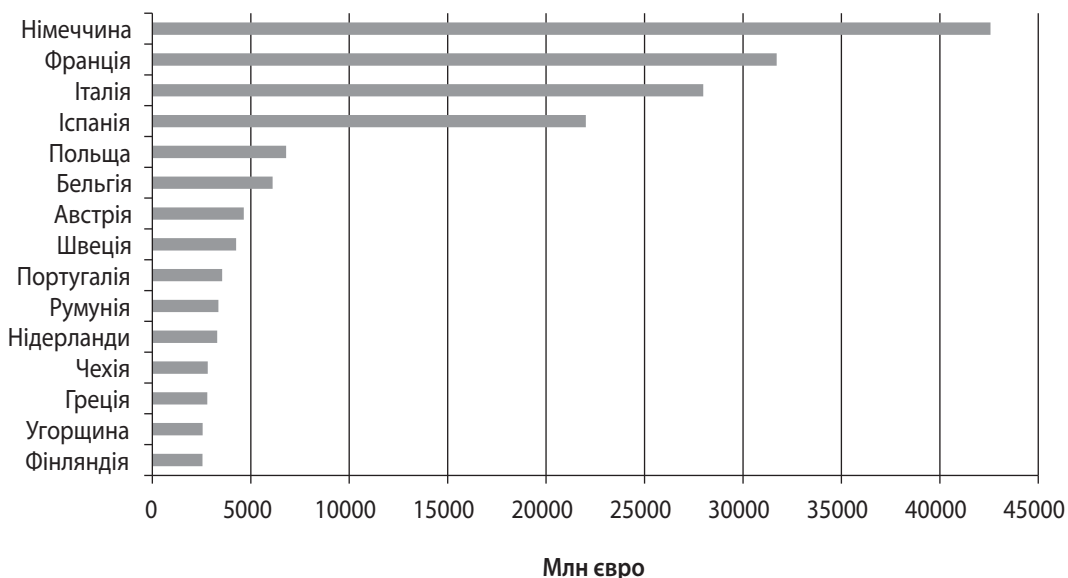

Рис. 1. Виручка провідних фармацевтичних ринків ЄС у 2020 р., млн євро

Джерело: складено за [9].

На світовому ринку провідними країнами із експорту фармацевтичної продукції останніми роками є Німеччина, Швейцарія, Бельгія, США та Ірландія (рис. 2). У 2021 р. на Німеччину припадало 14,3% світового експорту фармацевтичної продукції, на Швейцарію – 12,3%, Бельгію – 11,8%.

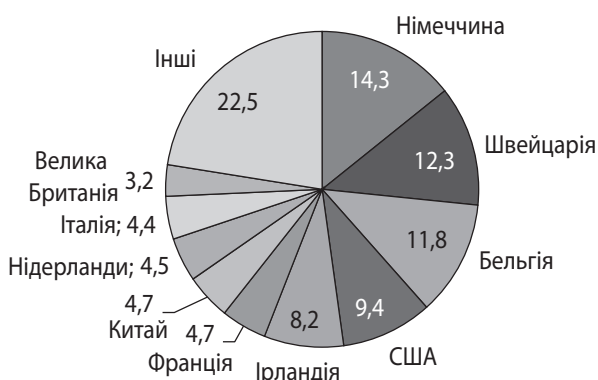

Рис. 2. Частка країн – провідних експортерів у світовому експорті фармацевтичної продукції у 2021 р., %

Джерело: складено за [10].

Серед провідних імпортерів фармацевтичної продукції лідирують США, Німеччина, Бельгія, Швейцарія, Китай (рис. 3).

Отже, країни ЄС займають провідні позиції в міжнародній торгівлі фармацевтичною продукцією.

На рис. 4 наведено показники зовнішньої торгівлі фармацевтичною продукцією ЄС з 2002 по 2021 рр. Експорт та імпорт зростали майже щороку, досягнувши 235 млрд і 100 млрд євро відповідно у 2021 р.

Навіть фінансова криза, яка вплинула на торгівлю багатьма іншими продуктами, не призвела до па-

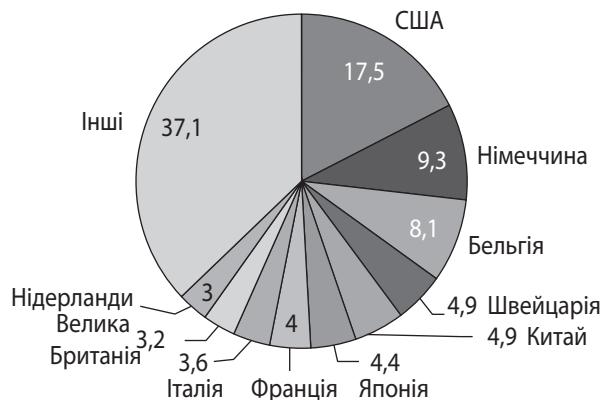

Рис. 3. Частка країн – провідних імпортерів у світовому імпорті фармацевтичної продукції в 2021 р., %

Джерело: складено за [10].

діння експорту чи імпорту. Оскільки експорт зростав більше, ніж імпорт, активне сальдо торгівлі зросло з 18 млрд євро у 2002 р. до рекордного рівня в 136 млрд євро у 2021 р.

Частка торгівлі фармацевтичною продукцією в загальній зовнішній торгівлі ЄС поступово зростала (рис. 5). У 2002 р. вона складала 5% в експорті та 3,4% в імпорті, а у 2021 р. показники становили 10,8% та 4,7% відповідно.

У 2021 р. основним торговельним партнером ЄС щодо фармацевтичної продукції були США (рис. 6, рис. 7). Експорт до США склав 32%, за ними йдуть Швейцарія, Велика Британія та Китай.

Швейцарія трохи випередила США за часткою імпорту до ЄС. Проте інші імпортери значно поступаються обсягами імпорту (рис. 7).

Для вимірювання виявлених порівняльних переваг країн ЄС у фармацевтичному секторі нами було використано показник RCA (*Revealed Comparative*

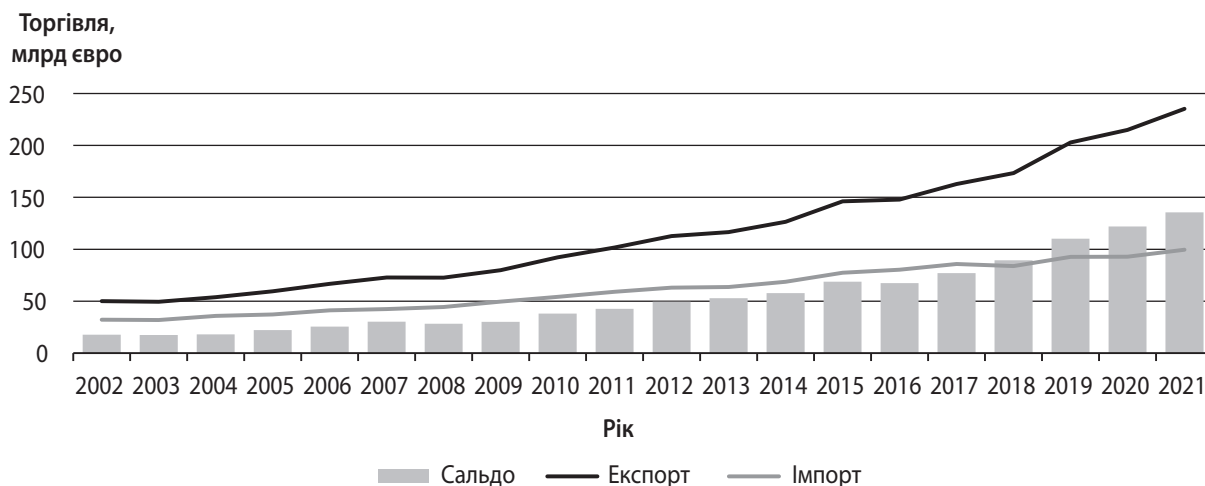

Рис. 4. Динаміка зовнішньої торгівлі фармацевтичною продукцією країнами ЄС у 2002–2021 рр., млрд євро
 Джерело: складено за [11].

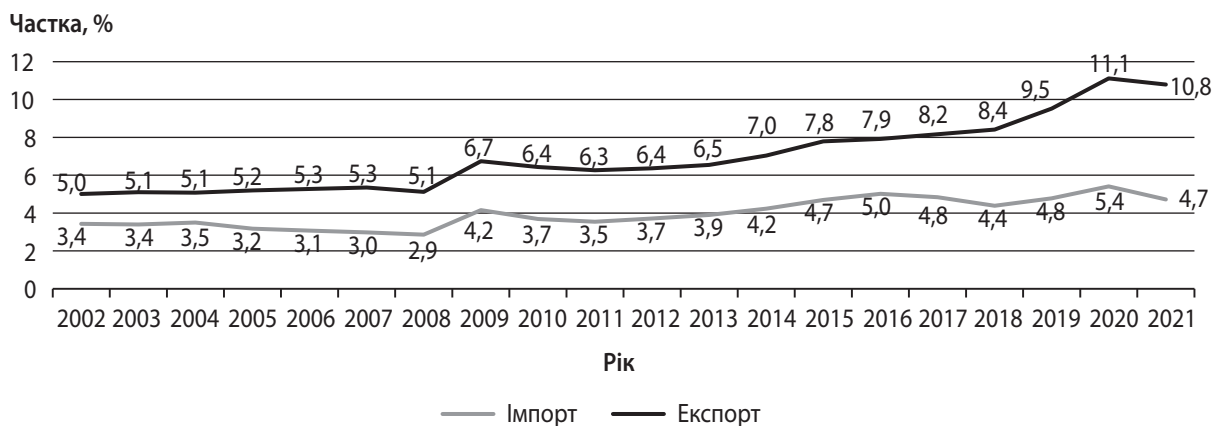

Рис. 5. Частка торгівлі фармацевтичною продукцією в загальній зовнішній торгівлі ЄС, %
 Джерело: складено за [11].

Рис. 6. Основні країни-експортери фармацевтичної продукції з ЄС, %
 Джерело: складено за [11].

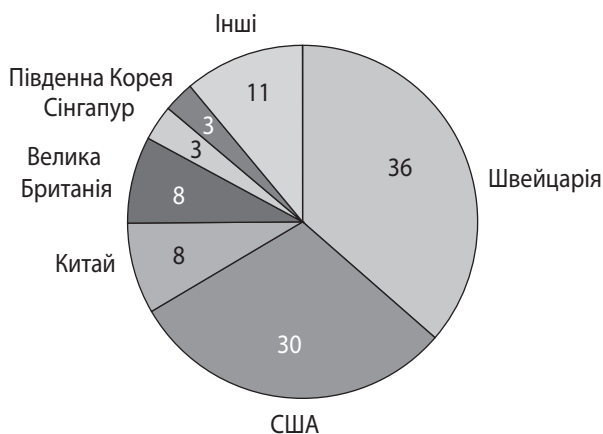

Рис. 7. Основні імпортери фармацевтичної продукції до ЄС, %
 Джерело: складено за [11].

Advantage) за формулою, яку запропонував Б. Баласа у 1961 р. [12]. Якщо значення індексу знаходиться в межах від 0 до 1, це говорить про відсутність спеціалізації в деякій галузі економіки; при наявності пере-

ваги в ній індекс має значення від 1 до нескінченності. Результати розрахунків наведено на рис. 8.

Отже, за результатами проведеного розрахунку можна сказати, які країни Європейського Союзу ма-

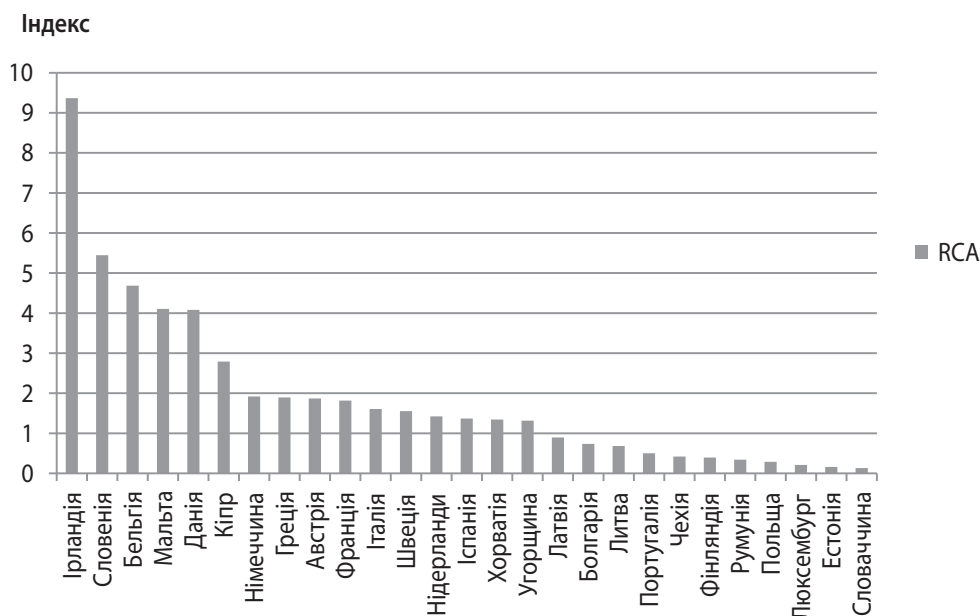

Рис. 8. Індекс виявленої порівняльної переваги країн ЄС у фармацевтичному секторі

Джерело: авторські розрахунки.

ють порівняльну перевагу в експорті фармацевтичної продукції в межах відповідної товарної позиції (табл. 2). Таким чином, експортний потенціал фармацевтичної галузі 16 країн Європейського Союзу є реалізованим, а 11 країн до цього часу не мають виявленої порівняльної переваги.

Таблиця 2

Розподіл країн ЄС відповідно до індексу виявленої порівняльної переваги у фармацевтичній продукції

Країни, що мають виявлену порівняльну перевагу	Країни, що не мають виявленої порівняльної переваги
Австрія	Болгарія
Бельгія	Естонія
Греція	Латвія
Данія	Литва
Ірландія	Люксембург
Іспанія	Польща
Італія	Португалія
Кіпр	Румунія
Мальта	Словаччина
Нідерланди	Фінляндія
Німеччина	Чехія
Словенія	
Угорщина	
Франція	
Хорватія	
Швеція	

Джерело: авторська розробка.

Пандемія COVID-19 має неоднозначний вплив на фармацевтичний ринок Європейського Союзу. З одного боку, COVID-19 можна розглядати як велику можливість для фармацевтичної промисловості ЄС, оскільки збільшився попит на рецептурні ліки, вакцини та медичні пристрої, проводяться випробування та відбуваються схвалення нових вакцин, діагностичних тестів і методів лікування для стримування поширення хвороби та боротьби із симптомами. З іншого боку, пандемія створила значні ризики для фармацевтичного сектора. Можна виділити три основні дестабілізаційні фактори, що сформувалися внаслідок пандемії та суттєво вплинули на фармацевтичний ринок ЄС:

- ✦ порушення глобального ланцюжка постачань у фармацевтичному секторі, що спричиняє підвищення вартості активних фармацевтичних інгредієнтів та затримки в їх постачанні;
- ✦ перенесення комунікацій на дистанційну взаємодію та зміну механізму взаємодії «лікар – пацієнт», використання телекомунікацій і телемедицини;
- ✦ дефіцит ліків, пов'язаних із COVID-19 [13].

25 листопада 2020 р. Європейська комісія опублікувала Стратегію ЄС у галузі фармацевтики, що є першим кроком до усунення стратегічних вразливостей, які ставлять під загрозу здатність Європи забезпечити пацієнтів ключовими лікарськими засобами, включно з основними та необхідними, такими, наприклад, як парацетамол [3]. Фармацевтична стратегія ЄС спрямована на створення нормативно-правової бази, яка підтримує дослідження та просуває технології, що задовольняють терапевтичні потреби пацієнтів, а також усуває недоліки ринку, як ті, що виявив COVID-19.

Перспективи участі країн ЄС на світовому фармацевтичному ринку та пріоритетні вектори розвитку європейського фармацевтичного сектора багато в чому залежать від законодавства. 2022 рік був критичним роком з точки зору змін у фармацевтичній галузі: вперше за кілька десятиліть фармацевтичне законодавство ЄС підлягає перегляду. Це означає, що можуть бути порушені ключові аспекти регулювання фармацевтичної галузі в ЄС – від розрахунку вартості та відшкодування витрат до прав інтелектуальної власності, стимулів тощо.

Демографічні зміни – ще один фактор, що впливає на вектори розвитку європейського фармацевтичного сектора. Вони є одним із головних рушіїв фармацевтичного ринку. Населення країн ЄС старіє. Рівень народжуваності залишається низьким, у той час як очікувана тривалість життя при народженні продовжує зростати. Ризик захворіти – і ймовірність бути враженим кількома хронічними захворюваннями – зростає з віком. Це призводить до збільшення попиту у вітчизняному фармацевтичному секторі.

Конкурентоспроможна та ресурсоефективна фармацевтична промисловість ЄС становить стратегічний інтерес для економічного зростання, суспільної охорони здоров'я, зайнятості, торгівлі та науки. ЄС прагне підтримувати цю галузь промисловості, щоб вона була конкурентоспроможною та стійкою та могла краще реагувати на потреби пацієнтів [14].

Отже, розвиток фармацевтичної галузі є стратегічним пріоритетом для всіх країн ЄС. Частка торгівлі фармацевтичною продукцією в загальній зовнішній торгівлі ЄС динамічно збільшується, темпи зростання експорту перевищують темпи зростання імпорту, тобто галузь є джерелом податкових надходжень до бюджету, забезпечує зайнятість і задовольняє терапевтичні потреби населення не тільки в ЄС, але і в інших країнах світу. Загалом, фармацевтична галузь ЄС на світовому фармацевтичному ринку є конкурентоспроможною, займаючи провідні позиції в міжнародній торгівлі фармацевтичною продукцією. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Доровський О. В., Ярошенко І. В. Порівняльна характеристика фармацевтичних ринків країн ЄС та СНД. *Бізнес Інформ*. 2014. № 12. С. 47–61. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2014-12_0-pages-47_61.pdf
2. Андрощук Г. Фармацевтична стратегія для Європи // *Юридична газета online*. 18.06.2020. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/medichne-pravo-farmaceutika/farmaceutichna-strategiya-dlya-evropi.html>
3. Daniell R. EC Pharma Strategy: The first steps towards a more sustainable industry? *European Pharmaceutical Review*. 13.01.2021. URL: <https://www.europeanpharmaceuticalreview.com/article/138978/ec-pharma->

[strategy-the-first-steps-towards-a-more-sustainable-industry/](https://www.europeanpharmaceuticalreview.com/article/138978/ec-pharma-strategy-the-first-steps-towards-a-more-sustainable-industry/)

4. Salikhova O., Honcharenko D. Challenges of the COVID-19 Pandemic to Pharmaceutical Manufacturing: The EU and Ukraine's Response. *Economy and Forecasting*. 2021. Iss. 3. P. 88–113. DOI: <https://doi.org/10.15407/econforecast2021.03.088>
5. Blanc L. The European Pharmaceutical Industry in a Global Economy: what drives EU exports of pharmaceuticals? *Bruges European Economic Research Papers*. 2015. Iss. 31. URL: <http://aei.pitt.edu/67344/1/beer31.pdf>
6. The Pharmaceutical Industry in Figures. Key Data 2022. *EFPIA*. URL: <https://www.efpia.eu/media/637143/the-pharmaceutical-industry-in-figures-2022.pdf>
7. Grassano N., Hernandez Guevara H., Tübke A. et al. The 2021 EU industrial R&D investment scoreboard / *European Commission, Joint Research Centre*. Publications Office of the European Union, 2022. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2760/559391>
8. Pharmaceutical industry in Italy – Statistics & Facts. *statista*. URL: https://www.statista.com/topics/6332/pharmaceutical-industry-in-italy/#topicHeader__wrapper
9. Revenue of leading pharmaceutical markets in Europe in 2020. *statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/316076/european-pharmaceutical-market-value-by-country/>
10. Pharmaceutical products. ITC. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7c30%7c%7c%7c2%7c1%7c3%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1
11. International trade in medicinal and pharmaceutical products. *eurostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_medicinal_and_pharmaceutical_products#Increasing_share_in_total_trade
12. Саліхова О. Б. Порівняльні переваги фармацевтичних індустрій країн крізь призму нових індикаторів. *Статистика України*. 2020. № 2–3. С. 48–58. DOI: [https://doi.org/10.31767/su.2-3\(89-90\)2020.02-03.06](https://doi.org/10.31767/su.2-3(89-90)2020.02-03.06)
13. Полякова К. Наслідки пандемії COVID-19 для фармацевтики: виклики для галузі та для країни. 2021. *UAIinfo*. 27.05.2020. URL: <https://uaiinfo.org/blognews/1590588639-naslidki-pandemiyi-covid-19-dlya-farmatsevtiki-vikliki-dlya-galuzi.html>
14. A pharmaceutical strategy for Europe. *European Commission*. URL: https://health.ec.europa.eu/medicinal-products/pharmaceutical-strategy-europe_en

REFERENCES

- "A pharmaceutical strategy for Europe". *European Commission*. https://health.ec.europa.eu/medicinal-products/pharmaceutical-strategy-europe_en
- Androshchuk, H. "Farmatsevtichna stratehiia dlia Yevropy" [Pharmaceutical Strategy for Europe]. *Yurydychna hazeta online*. June 18, 2020. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/medichne-pravo-farmaceutika/farmaceutichna-strategiya-dlya-evropi.html>
- Blanc, L. "The European Pharmaceutical Industry in a Global Economy: what drives EU exports of pharmaceuticals?" *Bruges European Economic Research Papers*, iss. 31 (2015). <http://aei.pitt.edu/67344/1/beer31.pdf>

- Daniell, R. "EC Pharma Strategy: The first steps towards a more sustainable industry?" *European Pharmaceutical Review*. January 13, 2021. <https://www.europeanpharmaceuticalreview.com/article/138978/ec-pharma-strategy-the-first-steps-towards-a-more-sustainable-industry/>
- Dorovskyi, O. V., and Yaroshenko, I. V. "Porivnialna kharakterystyka farmatsevychnykh rynkiv krain YeS ta SND" [Comparison of Pharmaceutical Markets of the EU Member Countries and the CIS Countries]. *Biznes Inform*, no. 12 (2014): 47-61. https://www.businessinform.net/export_pdf/business-inform-2014-12_0-pages-47_61.pdf
- Grassano, N. et al. "The 2021 EU industrial R&D investment scoreboard". *European Commission, Joint Research Centre*. Publications Office of the European Union, 2022. <https://data.europa.eu/doi/10.2760/559391>
- "International trade in medicinal and pharmaceutical products". *eurostat*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_medicinal_and_pharmaceutical_products#Increasing_share_in_total_trade
- "Pharmaceutical industry in Italy – Statistics & Facts". *statista*. https://www.statista.com/topics/6332/pharmaceutical-industry-in-italy/#topicHeader__wrapper
- "Pharmaceutical products". *ITC*. https://www.trademapp.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c30%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c3%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1
- Poliakova, K. "Naslidky pandemii COVID-19 dlia farmatsevytky: vykylyky dlia haluzi ta dlia krainy. 2021" [Consequences of the COVID-19 Pandemic for Pharmaceuticals: Challenges for the Industry and for the Country. 2021]. *UAinfo*. May 27, 2020. <https://uainfo.org/blognews/1590588639-naslidki-pandemiyi-covid-19-dlya-farmatsevtiki-viklyki-dlya-galuzi.html>
- "Revenue of leading pharmaceutical markets in Europe in 2020". *statista*. <https://www.statista.com/statistics/316076/european-pharmaceutical-market-value-by-country/>
- Salikhova, O. B. "Porivnialni perevahy farmatsevychnykh industrii krain kriz pryzmu novykh indykatoriv" [Comparative Advantages of National Pharmaceutical Industries through the Prism of New Indicators]. *Statystyka Ukrainy*, no. 2-3 (2020): 48-58. DOI: [https://doi.org/10.31767/su.2-3\(89-90\)2020.02-03.06](https://doi.org/10.31767/su.2-3(89-90)2020.02-03.06)
- Salikhova, O., and Honcharenko, D. "Challenges of the COVID-19 Pandemic to Pharmaceutical Manufacturing: The EU and Ukraine's Response". *Economy and Forecasting*, no. 3 (2021): 88-113. DOI: <https://doi.org/10.15407/econforecast2021.03.088>
- "The Pharmaceutical Industry in Figures". Key Data 2022. *EFPIA*. <https://www.efpia.eu/media/637143/the-pharmaceutical-industry-in-figures-2022.pdf>

УДК 658:339

JEL: L84; M11; M21; O20

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-1-24-30>

ОСНОВИ ПОБУДОВИ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ КОМПАНІЇ

©2023 СТІЛОК І. І.

УДК 658:339

JEL: L84; M11; M21; O20

Стілок І. І. Основи побудови процесу розвитку міжнародної компанії

Метою статті є визначення загальних основ здійснення процесу розвитку компанії, дослідження впливу міжнародного бізнес-середовища та виділення ключових тенденцій і можливостей для її розвитку. Аналізуючи наукові праці вчених і враховуючи динамічність світових процесів, розглянуто потенційні цілі, з яких компанії зазвичай розпочинають процес змін і розвитку: постійне вдосконалення; поліпшення або посилення комунікації; розвиток співробітників; удосконалення продуктів та послуг; збільшення прибутку. Етапами розвитку міжнародної компанії в статті вказано такі: визначення сфери вдосконалення; дослідження проблеми; створення плану дій; створення мотивації та бачення; впровадження; оцінка початкових результатів; адаптація або продовження. Оскільки зміни та розвиток компанії можуть бути пов'язані з певними перешкодами на шляху до досягнення мети, то до загальних викликів, які виникають у процесі розвитку компанії, віднесено: страх перед невідомим; суперечливі цілі; вигорання; відсутність лідерства; нерозуміння запланованих змін; труднощі зі зміною місці або цінностей. Проводячи аналіз зовнішнього бізнес-середовища, яке складається з численних факторів, у роботі їх згруповано в шість ключових субсередовищ. Зовнішніми факторами, що мають вплив на розвиток діяльності бізнесу консалтингової компанії, є як нові тренди (тенденції клієнтів, динамічні мега-тренди, технологічні тренди), так і деструктивні чинники (макроекономічні, ринкові, галузеві). Кожен із цих факторів створює унікальний набір викликів та можливостей для розвитку бізнесу. Вони підкреслюють необхідність адаптивності як на індивідуальному рівні, так і на рівні бізнесу чи галузі. У результаті дослідження було виявлено ключові тенденції (штучний інтелект і диджиталізація, розширення хмарних сервісів, глобальний підбір персоналу на посади консультантів, оновлені стратегії утримання персоналу, дотримання екологічних, соціальних та управлінських (ESG) заходів) та обґрунтовано можливості для розвитку консалтингової компанії. Перспективами подальшої роботи в даному напрямку є формування механізму управління розвитком міжнародної компанії для підсилення конкурентної стратегії компанії; вдосконалення процесів управління та підтримки прийняття рішень на всіх рівнях; управління вирішальними потоками даних; впровадження змін щодо створення культури гнучкості та розвитку конкурентоспроможності компанії.

Ключові слова: процес розвитку компанії, етапи процесу розвитку, управління розвитком компанії, консалтингова компанія.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 10.

Стілок Іванна Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, Державний університет інфраструктури та технологій (вул. Кирилівська, 9, Київ, 04071, Україна)

E-mail: ivanna.strilok@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4689-2839>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/O-1853-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56512331900>